

Primljen 8. 6. 2009.

PRIKAZ UDŽBENIKA ZA UČENJE TALIJANSKOGA JEZIKA *VIAGGIO IN ITALIA*

Katarina Krnić *

Sveučilišni studijski centar za stručne studije, Split

V. Azzarà, R. Scarpocchi, F. Vincenti

Viaggio in Italia, testo di civiltà e cultura italiana per stranieri, livello intermedio e avanzato

Guerra Edizioni, 2003., 267 str.

Viaggio in Italia, testo di civiltà e cultura italiana per stranieri, livello intermedio e avanzato, Guida per l'insegnante

Guerra Edizioni, 2003., 23 str.

Udžbenik *Viaggio in Italia* priznate izdavačke kuće Guerra Edizioni plod je zajedničkoga rada trojice vrsnih autora V. Azzare, R. Scarpocchija i F. Vincentija. Zahvaljujući iznimno bogatom nastavno-pedagoškom iskustvu, autori su brojnih udžbenika talijanskoga jezika namijenjenih u prvome redu strancima. *Viaggio in Italia* namijenjen je korisnicima adolescentske i odrasle dobi srednjega i naprednoga stupnja poznavanja jezika, no kao bogato vrelo korisnih i aktualnih podataka, jednako je prihvatljiv i izvornim govornicima.

Može se rabiti u srednjim školama, višim i visokim školama te u individualnome učenju. Primarni didaktički cilj ovoga udžbenika jest izložiti civilizacijske i kulturološke osobitosti Italije te tako pridonijeti širenju interkulturalnih odnosa između dviju zemalja. Upravo ga to čini jedinstvenom nadopunom standardnim udžbenicima koji u pravilu težište stavljaju na leksičkoj i gramatičkoj komponenti jezika. Autori ne vode računa o jezičnoj progresiji, čime se otvara mogućnost periodičnog i parcijalnog konzultiranja udžbenika ovisno o interesima učenika i potrebama nastavnika.

Nastavni materijal obuhvaća udžbenik i priručnik za nastavnike.

Udžbenik je koncipiran u 24 jasno strukturirane didaktičke cjeline: 1. Il Paese del Sole, 2. Valle d'Aosta, 3. Piemonte, 4. Lombardia, 5. Trentino Alto-Adige, 6. Veneto, 7. Friuli-Venezia Giulia, 8. Liguria, 9. Emilia Romagna, 10. San Marino, 11. Toscana, 12. Marche, 13. Umbria, 14. Lazio, 15. Città del Vaticano, 16. Abruzzo, 17. Molise, 18. Campania, 19. Puglia, 20. Basilicata, 21. Calabria, 22. Sicilia, 23. Sardegna, 24. Il „viaggio“ si conclude. Kao što je to vidljivo iz samih naslova, riječ je o pojedinim talijanskim regijama te San Marinu i Vatikanu kao zasebnim državama.

Svaka cjelina šarmantno je predstavljena zemljopisnom kartom pojedine regije s

osnovnim reljefnim obilježjima i lako uočljivim susjednim zonama. Tablica smještena ispod karte sadrži osnovne statističke podatke pojedinoga kutka Italije: površinu, broj i gustoću stanovnika s posebno istaknutim najvećim gradskim središtima i glavnim gradom.

Sve navedene cjeline (osim one zaključne) sastoje se od tri jednaka dijela:

1. čitanje (*leggere*)
2. razumijevanje (*comprendere*)
3. upoznavanje (*conoscere*).

Ti se dijelovi međusobno jako dobro prožimlju i nadopunjuju, stoga je uputno na njima raditi naizmjenično, ovisno o potrebama nastavnoga trenutka.

Prvi dio čini dobro osmišljen dijalog kojemu prethodi kratak uvod. Riječ je o sugovornicima od kojih je jedan žitelj dotične regije s iznimno dobrim poznavanjem ljudi i običaja svoga kraja. Gotovo u pravilu protagonisti se nalaze u glavnome gradu određene regije, a autentičnost i prirodnost dijaloga postignuta je odabirom svježih tema smještenih u svakodnevni situacijski kontekst (posjet nacionalnom parku/automobilskom salonu/tipičnom restoranu/povijesnoj gradskoj jezgri, neobavezno čavrljanje u studentskoj menzi/s vozačem gradskog taksija, proslava dana gradskog zaštitnika, apsolventsko putovanje, studentska stipendija...). U tom trenutku nastavnoga procesa učenik uspostavlja prvi kontakt s regionalnom stvarnošću susjednog nam poluotoka tako da su za daljnji tijek učenja od presudne važnosti upravo zanimljivost i dinamičnost dijaloga. Naime, autori su se u uvodnome dijalogu svake cjeline potrudili brižno i znalački pružiti osnovne podatke te tako kod učenika pobuditi znatiželju i potaknuti ih na daljnje proširivanje znanja o talijanskoj kulturi, civilizaciji i načinu života uopće. Dijalozi uronjeni u životnu zbilju vrve u prvome redu kulturološkim zanimljivostima, no valja istaknuti kako gramatička i leksička komponenta jezika ni u kojem slučaju nisu zanemarene. Naime, brojni idiomi, lokucije i izrazi svojstveni talijanskome jeziku nenametljivo se provlače tekstem (*essere nato con la camicia, andare matti per qcs/qcn, essere tutto rose e fiori, conoscere qcs/qcn meglio delle proprie tasche...*). Pri njihovom odabiru autori su se vodili kriterijem frekventnosti uporabe u govornome jeziku. Pažljivome oku čitatelja ne mogu promaknuti ni pokoje poslovice maštovito smještene u redcima dijaloga (*Il bisogno aguzza l'ingegno, La storia è maestra di vita, Chi tace, accosente...*). Ovisno o vremenu kojim raspolaže, njegovim potrebama i umješnosti, nastavnik može učenike potaknuti na kreativno poigravanje vokabularom. Tako, primjerice, od njih može tražiti da parafraziraju pojedine rečenice iz teksta, da iznesu svoje mišljenje o značenju pojedinih izraza, da konzultirajući jednojezični rječnik potraže druge izraze s odgovarajućim riječima, da riječi smjeste u ponešto izmijenjen jezični kontekst... U svakom slučaju, mogućnosti je jako puno, a bitno je napomenuti kako je uloga nastavnika ona ključna; s obzirom da je riječ o učenicima naprednijega jezičnog znanja, objašnjenje značenja pojedinih riječi/rečenica trebalo bi se provoditi isključivo verbalno i na stranome jeziku. Takve aktivnosti, bilo da se provode usmeno ili pismeno, imaju jasno definiran cilj: ubrzati leksičku progresiju učenika te pridonijeti sistematskom proširivanju vokabulara.

Nakon uvodnoga dijaloga slijedi najkraći, no ne i najmanje bitan dio – razumijevanje (*comprendere*). Sadržajno se izravno nadovezuje na dio koji mu prethodi. Čini ga u pravilu

jedna od mnogih leksičkih vježbi predviđenih za individualan rad. Sve one imaju za cilj provjeriti globalno razumijevanje učenika, a resi ih maštovitost i raznovrsnost: zasnivaju se na sintezi, nadopunjavanju teksta, višestrukom izboru, zadacima tipa ispravno/pogrešno ili jednostavno učenike stavljaju pred eksplicitna pitanja o tekstu tražeći od njih pružanje ispravnoga odgovora. Hvale vrijedna svakako je vježba iz 4. cjeline u kojoj se učenike poziva da navedu argumente „za“ i „protiv“ („pro“/“contro“) pojedinih pojmova iz teksta. Sve ove vježbe, osim što potiču samostalnost učenika, predviđene su za pismenu izradu čime pridonose uvježbavanju ove bitne, a često zanemarivane produktivne vještine.

Posljedni dio šarolikog mozaika pomno biranih tekstova nosi naziv upoznavanje (*conoscere*). Satkan je od izvornih ili ponešto izmjenjenih i jezično prilagođenih tekstova: novinskih članaka, ulomaka iz književnih dijela i narativnih tekstova različite duljine u čijem potpisu ponosno stoje sami autori udžbenika. Članci primjereni za nastavnu obradu nađeni su u priznatim talijanskim novinama *Panorama* (2., 4. i 9. cjelina), *La Repubblica* (2., 12. i 15. cjelina), *Unità* (21. cjelina) te *Photo Italia* (22. cjelina). Uz svaki članak točno je naznačen autor te datum izdavanja. Podatnim materijalom za uvođenje željenih tematskih jedinica pokazali su se i potpuno autentični ulomci znalački biranih proznih i poetskih tekstova (A. Manzoni *I promessi sposi*, 4. cjelina, G. Leopardi *L'infinito*, 12. cjelina, G. Deledda *Canne al vento*, 23. cjelina). Velik broj tekstova (cjeline 4., 5., 7., 12., 14., 16., 17., 21., 22) bogato je popraćen kontekstualnim leksikom. Za manje uobičajen, nesvakidašnji vokabular i leksičke strukture autori iznose učenicima bliske, lako prepoznatljive jezične ekvivalente (*fiorè una civiltà – si sviluppñ una civiltà, schiacciata dalla potenza – sopraffatta dalla superiorità, sul finire – alla fine...*). Tim hvale vrijednim naporom željeli su pojednostavniti snalaženje u tekstu i tako olakšati proces razumijevanja.

Ovaj udžbenik zamišljen je kao zabavno i edukativno putovanje Apeninskim poluotokom: između sjevernih, snijegom pokrivenih vrhova Alpa i krševitih, južnih obala Sicilije prostire se mnoštvo različitih regija i ljudi. Autori, iz stranice u stranicu, iznose najvažnije činjenice vezane uz talijansku kulturu, tradiciju, umjetnost te društveno-politički život. Pritom se, kao nit vodilja, provlači priča o postojanju dviju različitih Italija: bogatom, industrijskom Sjeveru i siromašnijem, kaotičnom Jugu poznatom kao *Il Mezzogiorno* ili Zemlja Podnevnog Sunca. U tekstovima ovoga dijela udžbenika moguće je pronaći povijesne i geografske razloge koji su pridonijeli tom rascjepu.

Aktivnosti koje se potom u velikom broju nižu jedna za drugom izravno ili neizravno su vezane uz prethodni tekst. Učenike se tako poziva da pronađu glavne likove u tekstu, da pronađu odgovore na pitanja iz teksta ili da svojim riječima sažmu osnovne misli teksta. Drugi tip vježbi i zadataka svakako jamči veću zabavu no jezično je znatno zahtjevniji. Od učenika se traži da iznesu svoje dojmove/mišljenje o određenoj temi (*Što mislite, zašto Talijani vjeruju u magiju?, Poznajete li legendu o nastanku vašega grada?, Što znate o talijanskoj glazbi?...*) ili da usporede talijansku društveno-povijesnu zbilju s onom vlastite zemlje (*...A u vašoj zemlji? Nacionalni parkovi/demografska slika/obrazovni sustav...?*). Iznošenjem vlastitih tvrdnji i sučeljavanjem različitih mišljenja i kultura učenike se ohrabruje na otvorenu raspravu. Cilj ovih vježbi je pridonijeti razvoju kritičkoga duha i komunikativne kompetencije kod učenika. Važno je naglasiti da upravo kroz ove aktivnosti interkulturalno

prožimanje dviju zemalja doživljava svoj potpuni kreativni zamah.

Kako bi učenicima pružili mogućnost dodatnoga proširivanja znanja, autori ovim dijelom udžbenika spretno provlače i mnoge druge kulturološki relevantne pojedinosti. Tako, primjerice, u 7. cjelini navode najplodnije moderne autore i njihova najznačajnija dijela (*A. Moravia, V. Pratolini, G. Bassani...*), dok u 22. cjelini izdvajaju one autore koji su se u svom bogatom stvaralačkom radu bavili isključivo problemima talijanskoga Juga (*C. Alvaro, I. Silone, G.T di Lampedusa...*). Trodioba političke vlasti sistematično je prikazana u 10. cjelini. U 13. cjelini učenici imaju jedinstvenu priliku upoznati se s pojednostavljenom, suvremenom verzijom originalnoga pjeva iz 13. stoljeća *Il Canto della Creeazione* u kojem autor, Sv. Franjo iz Asiza, hvali Boga kao vrhovnoga stvoritelja. Ta ista cjelina može se podičiti i autentičnim, ljubavljvu nadahnutim mislima velikih svjetskih filozofa (*Diderot, C. Morgan, B. Russel...*). Nadalje, oni koji to žele imaju priliku zaviriti u beskrajn svijet talijanske kinematografije. Naime, autori u 14. cjelini nižu kultne filmove slavni talijanskih redatelja s kratkim sadržajem i godinom proizvodnje (*R. Rossellini - Roma città aperta* iz 1945., *L. Visconti - Il Gattopardo* iz 1963., *F. Fellini - Amarcord* iz 1973...) dok 15. cjelina kategorizira svjetski poznate talijanske novine (*Quotidiani, Settimanali, Mensili e Bimestrali*). Svu osebnost talijanskoga Juga teško je zamisliti bez poznavanja njene flore i faune. Tako, primjerice, 22. cjelina sadrži sličice tipičnoga aromatičnog bilja koje se rabi u kulinarstvu i farmaciji (*basilico, maggiorana, rosmarino...*). Nadalje, nemoguće je ne zamijetiti pedesetak fotografija vedrog kolorita koje krasi ovaj udžbenik. Mahom ih potpisuju ponajbolji talijanski fotografi (*A. Cari, F. Colavero, A. Tuzio...*). Na nekima od njih, baš kao na najljepšim razglednicama, ponosno stoje lako prepoznatljive, gotovo simbolične znamenitosti ove zemlje (*Milano - Teatro della Scala, Venezia - Ponte di Rialto, Roma-Piazza di Spagna...*). Međutim, udžbenik obiluje i onima, strancima slabije poznatim no jednako inspirativnim zaustavljenim trenucima stvarnosti (*I merletti di Burano, Case di campagna in Umbria, Paesaggio sardo...*).

Krunu ovog živopisnog putovanja čini posljednja cjelina koja se strukturalno i tematski potpuno razlikuje od svojih prethodnica. Osmišljena je u obliku upitnika u kojem se učenike stavlja pred nimalo jednostavan izazov preispitivanja poznavanja mentaliteta stanovnika zemlje čiji jezik uče. Riječ je o prepoznavanju općih mjesta koje stranci gotovo u pravilu pripisuju Sjeveru odnosno Jugu Italije. Središnji dio, kao što to sami autori ističu, nije zasebno izdvojen zbog nemogućnosti njegove precizne i potpune individualizacije. Pitanja su podijeljena u pet zasebnih cjelina, a od učenika se traži da navedene tvrdnje povežu sa Sjeverom odnosno s Jugom:

1. Način razmišljanja i ponašanja (*Modo di pensare e di comportarsi*)
2. Poimanje bližnjega (*Concezione del prossimo*)
3. Tradicija (*Tradizioni*)
4. Verbalna i neverbalna komunikacija (*Comunicazione verbale e non verbale*)
5. Prehrambene navike (*Abitudini alimentari*).

Na pitanja je moguće odgovarati u paru ili individualno, a kako autori ne predviđaju mogućnost samostalne provjere ispravnosti odgovora, uputno ih je izrađivati uz nastavnikovu

pomoć. Ove vježbe imaju moć probuditi kognitivne sposobnosti učenika i potaknuti ih na svjesno razmišljanje o svim onim kulturološkim činjenicama s kojima su se susretali spokojno ploveći stranicama ovoga udžbenika. Zaključna cjelina, pomalo neočekivana no didaktički jako dobro opravdana, pokazala se izvrsnim epilogom ovog jedinstvenog putovanja.

Priručnik za nastavnike (*Guida per l'insegnante*) nastavni je materijal sastavljen od tri jasno koncipirana poglavlja:

1. Povijesni i teoretski elementi podučavanja civilizacije i kulture na tečajevima talijanskoga kao stranog jezika (*elementi storici e teorici dell'insegnamento della civiltà e cultura nei corsi di italiano L2*)
2. Metodički elementi podučavanja civilizacije i kulture na tečajevima talijanskoga jezika (*elementi metodologici dell'ingnamento della civiltà e cultura nei corsi di italiano*)
3. Obilježja, ciljevi i načini rada na tekstu (*caratteristiche, finalità e modi d'impiego del testo*).

Prvo poglavlje izrazito je teoretsko; u njemu autor (R. Scarpocchi) iznosi vlastito poimanje kulture i civilizacije te daje kratak osvrt na zastupljenost kulturoloških elemenata u didaktičkoj praksi.

U drugom poglavlju autor (F. Vincenti) govori o nastavnim materijalima i tehnikama koje se rabe u podučavanju kulture. Treće, pak, poglavlje po mome je mišljenju nastavnicima najkorisnije: V. Azzarà jednostavno i sistematično navodi obilježja, ciljeve i neiscrpne mogućnosti rada na tekstu. Iza svakog poglavlja abecednim redom naveden je popis citiranih i/ili konzultiranih udžbenika čime se nastavnika diskretno poziva na dodatno produbljivanje određenih znanja. Ovaj priručnik ostvario je prilično ambiciozan cilj: nastavnike, a preko njih i učenike, senzibilizirati sa često zanemarivanom, no bitnom interkulturalnom dimenzijom lingvističkoga podučavanja.

Italija stoljećima privlači ljude u potrazi za kulturom i romantikom. Rijetko se koja zemlja može natjecati s njenim antičkim korijenima, njenom umjetnošću, arhitekturom, glazbenom, književnom i sportskom tradicijom, krajolikom ili kuhinjom. Dva njezina moderna lica jednako su zadivljujuća: od 2. svjetskog rata Italija se popela među deset najjačih svjetskih ekonomija, dok je u srcu zadržala mnoge običaje, tradicije i regionalne osobitosti agrikulturnog nasljeđa. Upravo ovaj udžbenik svojevrсна je panorama susjedne nam zemlje kojom su autori uspjeli predstaviti njezin nejedinstven kulturni identitet.

Udžbenik *Viaggio in Italia* opravdao je svoj osnovni didaktički cilj: pružiti temeljna kulturološka saznanja te u konfrontu različitih kultura pobuditi intelektualnu znatiželju i kritički duh. Na taj se način kod učenika uvježbava produktivna vještina slobodnoga izražavanja vlastita stava. Nadalje, kod učenika se razvija osjećaj prihvaćanja različitoga što je neizostavni dio kulturološke poruke.

Ovaj udžbenik sugestivan i inspirativan, lako pronalazi put do svojih korisnika.

